

**Π. Κ.
Ιωακειμίδης**

Η παρουσία του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, πέρα από την επίθεση ενάντια στην Ελλάδα με αναφορά στο θέμα της αντιμετώπισης των μεταναστών/προσφύγων, χαρακτηρίστηκε από την προσπάθειά του να παρουσιάσει τη Τουρκία ως «τη μεγάλη ειρηνοποιό δύναμη σε παγκόσμια κλίμακα» (αφιέρωσε το 90% περίπου της ομιλίας του στην πτυχή αυτή). Τον ρόλο αυτόν είναι βέβαιο ότι θα επιχειρήσει να προβάλει και την ερχόμενη Πέμπτη, 6 Οκτωβρίου, με τη συμμετοχή του στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Κοινότητα στην Πράγα. Αλλά ποια πραγματικά είναι η σημερινή γεωπολιτική θέση της Τουρκίας; Είναι μια απομονωμένη χώρα, όπως τείνουμε να πιστεύουμε; Ο πρόεδρος Ερντογάν πιστεύει τώρα ότι, παρά τα εσωτερικά της προβλήματα, η Τουρκία έχει κατακτήσει έναν νέο γεωπολιτικό ρόλο. Τον ρόλο της αυτόνομης περιφερειακής δύναμης που μετεξελίσσεται σε παγκόσμια οντότητα επιρροής και ισχύος (global power). Στη διαδικασία όμως αυτή θεωρεί ότι έχει ένα κύριο εμπόδιο, έναν μεγάλο αντίπαλο, την Ελλάδα που της φράζει τον δρόμο. Και γι' αυτό έχει αναγορεύσει την Ελλάδα σε «στρατηγικό της αντίπαλο» και προσπαθεί με κάθε τρόπο μάλιστα να την ενοχοποιήσει ως... χώρα-παραβάτη του Διεθνούς Δικαίου! Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία επέτρεψε στην Τουρκία να καλλιεργήσει τη φιλοδοξία (ή φαντασίωση) για ανάληψη ρόλου παγκόσμιας γεωπολιτικής δύναμης. Ένα κεντρικό ερώτημα

Η νέα (γεωπολιτική) θέση της Τουρκίας - Τι σημαίνει για την Ελλάδα

πραγμα είναι: Ποιες χώρες βγαίνουν (ή θα βγουν) συγκριτικά κερδισμένες, ισχυρότερες από τις νέες γεωπολιτικές συνθήκες και συσχετισμούς που δημιουργεί ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία; Μια απάντηση στο σημαντικό αυτό ερώτημα επιχειρεί να δώσει, μεταξύ άλλων, ο J. Cliffe σε ένα διεισδυτικό άρθρο του στο «New Statesman» («The war that changed the world», N. S. 17 Αυγούστου 2022). Οι χώρες που θα επωφεληθούν με μεγαλύτερη ισχύ, επιρροή από τη νέα κατάσταση που έχει δημιουργηθεί είναι αυτές που ονομάζει «κομβικά κράτη» («pivotal states»). Η ιδέα των «κομβικών κρατών» δεν είναι καινούργια. Είχε παρουσιασθεί το 1996 από τους R. Chase, E. Hill και P. Kennedy σε άρθρο τους στο Foreign Affairs και αργότερα σε βιβλίο με τον τίτλο «Κομβικά

Κράτη και η Στρατηγική των ΗΠΑ». «Κομβικά κράτη» θεωρούνται αυτά που για σειρά από λόγους, γεωγραφικούς (κυρίως), ιστορικούς, οικονομικούς, γεωπολιτικούς, κ.ά., βρίσκονται ανάμεσα σε αυτό που σχηματικά ονομάζουμε Δύση και Ανατολή. Και που ενδιαφέρουν και διεκδικούνται ως σύμμαχοι, εταίροι, ή συνομιλητές από τις δύο πλευρές. Ανήκουν έτσι ταυτόχρονα στη Δύση και στην Ανατολή με σημαντικά, μικρά ή μεγάλα, περιθώρια αυτονομίας όμως. Σύμφωνα με τον J. Cliffe και άλλους, ο πόλεμος στην Ουκρανία αναδεικνύει ως κομβικά κράτη μετατοπίζοντας συγκριτικά προς αυτά την ισχύ χώρες όπως το Καζακστάν, η Σ. Αραβία, η Αλγερία, το Βιετνάμ, η Βραζιλία, κ.ά. Αλλά ως κατ' εξοχήν «κομβική χώρα», όπως γράφει, έχει αναδειχθεί

1. Η ΝΕΑ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 02/10/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 02/10/2022

Σελίδα: 45

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: MURAT LETIMHURDAR/PPD/HANDOUT VIA REUTERS

η Τουρκία. «Η Κωνσταντινούπολη είναι η πρωτεύουσα του καθεστώτος των κομβικών κρατών». Και τούτο γιατί συγκεντρώνει όλες τις προϋποθέσεις γι' αυτό – γεωγραφική θέση, γεωπολιτικές συνθήκες (π.χ. έλεγχος Στενών) κ.λπ. Και ως εκ τούτου επιτρέπει στην Τουρκία να λειτουργεί ως σύμμαχος της Δύσης (μέλος του ΝΑΤΟ) και ως οιονεί εταίρος της Ανατολής με ικανότητα να συνομιλεί ταυτόχρονα και να διαμεσολαβεί μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας και να συμμετέχει και στον Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης (dialogue partner). Για να ασκήσει ακριβώς καλύτερα τον ρόλο της ως «κομβικής χώρας» η Τουρκία κλείνει και τα ανοιχτά μέτωπα που είχε με χώρες της περιφέρειάς της, περιλαμβανομένης της Αρμενίας, του Ισραήλ, ακόμη και της Συρίας, τον πρόεδρο της

οποίας Μπασάρ αλ Ασαντ ήθελε μέχρι προχθές να ανατρέψει από την εξουσία. Με εξαίρεση την Ελλάδα. Οχι μόνο δεν κλείνει αλλά κλιμακώνει για τους λόγους που προαναφέραμε. Η Ελλάδα είναι ο στρατηγικός αντίπαλος! Από πλευράς μας έχουμε δυσκολία να διαβάσουμε ολικά το φαινόμενο της «κομβικής Τουρκίας». Καταφεύγουμε συνήθως στα σταθερά αρνητικά στερεότυπα για «την Τουρκία που παίζει διπλό παιχνίδι», που «πατάει σε δύο βάρκες» και άλλα ηχηρά παρόμοια. Με αποτέλεσμα να μην «πιάνουμε» την έκταση των συνεπειών που έχει η «κομβικότητα ισχύος» στην πολιτική ή και στον αναθεωρητισμό της Αγκυρας. Συνέπειες όπως π.χ. ότι η νέα πραγματικότητα εξασθενεί την αφηρητική λογική τουλάχιστον των τριμερών περιφερειακών συμπράξεων που

είχαμε οικοδομήσει ως ανάχωμα στην Τουρκία, κάτι αναμενόμενο άλλωστε (βλέπε **Π. Κ. Ιωακειμίδης**, «Επιτεύγματα και Στρατηγικά Λάθη της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης»). Ή ότι η εξομάλυνση της σχέσης Αγκυρας - Δαμασκού θα έχει συνέπειες στο ζήτημα των σύρων προσφύγων που θα θελήσουν να αποδράσουν από την Τουρκία προς την Ευρώπη προκειμένου να αποφύγουν την εξαναγκαστική επιστροφή τους στη Συρία του Ασαντ. Αλλά πάνω απ' όλα δυσκολευόμαστε να δούμε τις μεγάλες γεωπολιτικές συνέπειες που απορρέουν από τον αναβαθμισμένο ρόλο της «κομβικής Τουρκίας». Και τις ουσιαστικές αναπροσαρμογές που επιβάλλει στην ελληνική προσέγγιση στη βάση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής μακράς πνοής. Πάντως ο κομβικός ρόλος των κρατών έχει εν πολλοίς συναλλακτικό περιεχόμενο και είναι εγγενώς ασταθής και ρευστός. Μπορεί μια κομβική χώρα τελικά να κινηθεί προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση; Είναι σαφές προς ποια κατεύθυνση θα εξυπηρετούσε την Ελλάδα να κινηθεί η Τουρκία – αυτή της Δύσης και της Ευρώπης (αν και λόγω εκλογικών σκοπιμοτήτων και άλλων προβλημάτων δεν αποκλείεται ο Ερντογάν να θυσιάσει αυτή τη σχέση). Και η Ελλάδα ως ισχυρή χώρα-μέλος του συστήματος της ΕΕ μπορεί να βοηθήσει ακριβώς προς την κατεύθυνση αυτή. Αν είναι πρόθυμη να βοηθήσει, όπως είπε άλλωστε και ο Πρωθυπουργός στη δική του ομιλία στον ΟΗΕ.

Ο καθηγητής Π. Κ. Ιωακειμίδης είναι πρώην πρεσβευτής - σύμβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΕΛΙΑΜΕΠ.